

Posudek k bakalářské práci

Pavel Dymeš: Češi v bývalém Sovětském svazu se zaměřením na repatriovanou komunitu z Kazachstánu

Práce Pavla Dymeše odráží jeho velmi podrobné znalosti situace (přesídlených) krajanů z Kazachstánu a tuzemských informačních zdrojů o této problematice. Jako osoba částečně zodpovědná za přesídlení krajanů z Kazachstánu autor disponuje také užitečným přístupem k informátorům a znalostí „terénu“. Je však otázka, zda k dosavadním pracím přináší něco nového. Autor si stanovuje cíle takto: popsat aspekty integrace přesídlenců; jejich hlavní integrační strategie; úspěšnost této integrace; zmapovat menšinu Čechů v Kazachstánu; identifikovat důvody odchodu z Kazachstánu; stanovit, do jaké míry byla motivací k odchodu pomoc ze strany České republiky. Zvláště práce Etnologického ústavu AV ČR (na jedné z nich se ostatně sám Dymeš podílel) pokrývají tuto problematiku v relativně velké míře. Otázka je také, zda obsah práce odpovídá zvolenému názvu. O ostatních populacích českého původu ve státech bývalého SSSR se totiž dozvídáme jen základní data, zatímco stěžejní část výzkumu, tedy dotazníkové šetření, a hlavní výzkumné otázky jsou v práci zaměřeny pouze na přesídlence původem z Kazachstánu.

Práce může sloužit jako podklad pro další výzkum. Sama totiž dosavadní vědecké poznání nerozvíjí. Dymeš si to zřejmě ne zcela uvědomuje. Je to patrné např. v kapitole „Metodologie“, kde se hovoří o komparaci zdrojů a o deduktivním a induktivním uvažování. To jsou však základní myšlenkové postupy každé vědecké činnosti, nikoliv specifická metoda. Pokud by se totiž autor pokusil skutečně zařadit svou práci do sociálně-vědní metodologie, např. jako jednopřípadovou studii, narazil by na fakt, že metody slouží především k tvorbě teorií či jejich revizi, případně hlubší interpretaci daného případu. Žádnou návaznost na teorie ve studované oblasti však v práci nenacházíme, čímž práce zůstává na úrovni prosté deskripce. Podobně nenacházíme ani srovnání se zkušenostmi a s vědeckými studii zabývajícími se případy jiných zemí s repatriačními programy tohoto typu, které by mohly poskytnout širší souvislosti a nové pohledy na věc.

Nelze přitom tvrdit, že práce tohoto rozsahu potřebná data pro zasazení do teoretického kontextu nenabízí. Kdyby Dymeš důsledněji rozvedl neoklasickou teorii migrace (jejíž stopy v podobě push a pull faktorů v práci nacházíme) a představil by i další migrační teorie, těžko by potom prezentoval jako zajímavý výsledek své práce, že k migraci se primárně neodhodlávají ti nejchudší. Zároveň by již věděl, že migrace „střední třídy“ neznamená oslabení jejich ekonomických motivů, ba naopak.

Problematický je také autorův způsob použití dotazníkového šetření. Práce se v úvodu prezentuje tak, že bude jejím hlavním informačním zdrojem literatura, zatímco dotazník zde působí spíše ilustračním dojmem. Stejně tak velká většina textu vychází z literatury a pramenů a jen posledních pár stran z výsledků šetření. Této roli dotazníku jako spíše ilustrační sondy odpovídají i jeho parametry ze sociologického hlediska, tj. absence náhodnostního či pravděpodobnostního výběru vzorku („selektivní metoda“ výběru vzorku je irelevantní – viz s. 34), byť autor chvályhodně reflektuje časová období příchodu respondentů do České republiky a různorodost jejich výchozích lokalit. Přesto je však nakonec dotazníku přisouzena stěžejní úloha, když jsou v závěrečné kapitole odpovědi na výzkumné otázky odvozovány výhradně z tohoto šetření!

Opominutí teoretické literatury i srovnání se zahraničními případy, kde probíhaly podobné programy krajanských reemigrací, způsobilo, že si Dymeš neklade řadu důležitých otázek. Za zcela samozřejmý fakt kupříkladu považuje českou etnicitu kazašských Čechů. Odborná literatura (např. R. Brubaker na případě imigrace „krajanů“ do Německa, Maďarska a Ruska) přitom ukazuje, že etnická identifikace s „národem předků“ může být ekonomicky výhodnou

nabídkou reemigrace teprve znovu posílena, objevena či zcela nově vytvořena. Ekonomické motivy migrace tedy mohou hrát větší roli, než je migranty deklarováno.

Vzhledem k pomínutí německé analogie je zde úspěšná integrace reemigrantů přičítána v podstatě jejich české identitě (snaha splynout, asimilovat se...). Nezhledňuje se přitom faktor jejich extrémně nízkého počtu ve srovnání se sovětskými Němci, v jejichž případě probíhala integrace do Německa značně odlišně, přestože deklarovali také „německou identitu“.

Mnohostrannější přístup chybí i ve formulování praktických doporučení. Jaké jsou vlastně důvody pro preferování imigrace krajanů? Je pro Českou republiku přínosnější etnická homogenizace nebo kulturní různost? A jaké by byly definice krajana, pokud by vznikla navrhovaná speciální legislativní úprava? Rigidní sovětský způsob uvádění národnosti v identifikačních dokumentech totiž zdaleka není (nebyl) univerzální. Navíc je ho možné snadno zfalšovat. A není už na tato doporučení dnes vzhledem ke zbývajícimu počtu krajanů pozdě?

Celkově mi tedy v práci chybí vedle výše uvedeného reflexe a problematizace závěrů autora.

Od bakalářské práce se jistě nečeká zásadní teoretický přínos a vůbec práce s teoriemi je v tomto formátu zřejmě spíše ojedinělá, pak by se však tyto limity měly srozumitelně přiznat.

Práci doporučuji k obhajobě.

Návrh hodnocení: 2 – 3 (dle výsledků obhajoby)

Ondřej Klípa